

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10;
ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 $\frac{1}{2}$.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis

Lib. 0.50 pro annuoque centimetro quadrato.

Cuncta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA

Apud GEBETHNER ET WOLF

IN ANGLIA

Apud BURNS AND OATES

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS

AMERICAE SEPTENTR.

IN GERMANIA

Apud FRIDERICUM PUSTET

S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr.

IN CANADA

Apud LIBRARIES GRANGER FRÈRES

Apud FRIDERICUM PUSTET

Typogr.

NEW YORK

52, Barclay Street.

SYNCHRONATIS

100, Main Street.

ROSTRELL

100, Rue Notre-Dame.

MONTREAL

100, Rue de la Commune.

LOMBAARD

100, Rue Sainte-Catherine.

FRANCIA

100, Rue de la Paix.

PARIGI

100, Rue de la Paix.

GERMANIA

100, Rue de la Paix.

BERLINO

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

100, Rue de la Paix.

IRELAND

100, Rue de la Paix.

SCOTIA

* FIDES *

STRADIVARIUS

CREMONENSIMUM ARTIFEX CELEBERRIMUS

CONFECIT

Romeo veneunt.

Negotium agit apud Commentarii VOX URBIS administratorem, ROMAE, via Alessandrina, 87.

RESONA TIBI RESPONSA SUPER EXTENSIONE

JUBILAEI ANNI MCM ad universam Ecclesiam proposita in commodum confessariorum a THOMA ARIZZOLI Missionario Apostolico Imperiali, Sacre Poenitentiariae, etiam regno data, quae opus fuit memorare, memorantur.

Accedit Constitutione pontificia super extensione Jubilaei et, maxima ex parte, Monita ex Constitutionibus Benedicti XIV de usu facili-

tatem confessariorum tributorum excerpta,

venit lib. 0.50 apud comm. Vox Urbis administratorem, via Alessandrina, 87.

OFFICINA

YPTIS, CANTUS CONCHISQUE CANTABUNDIS

PRAESERTIM IN REDDENDIS FIGURIS

PHOTOGRAPHICE EXPRESSIS

TIMPONALIA IN PRETIO - DILIGENTIA IN OPERE

ROMAE - Via Latina, 120 - ROMAE

SOCIIS MONITUM

VOX URBIS DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

ROMAE - Via Alessandrina, 87.

LIBER (valgo "ALBUM")

praecipua Urbis referens, pulcritudine insignis atque, commentarii Vox Urbis moderatore iubente, expresse conflatus, apud eumdem commentarii administratorem, ROMAE, VIA ALESSANDRINA, 87, ven. lib. 1.50.

FIGURAE URBIS ROMAE ARTE PHOTOGRAPHICA EXPRESSAE

COLLECTIONES VARIAE ET NUMERO ET PRETIO

Venient apud comm. VOX URBIS Administratorem.

URBIS E JANICULO MONTE PROSPECTUS

(m. LIO X 0.24)

qui sociis commentarii VOX URBIS dono datur,

venit singillatum L. 2.50

apud comm. VOX URBIS Administratorem.

EA QUI PLURA REQUISIVERIT HUIUS PROSPECTUS EXEMPLARIA

EA MINORI ACCIPIT PRETIO.

S. MARIA DEGLI ANGELI, presso ASSISTI, tip. della Porzionale, 1897

Hoc libello praeter venustam præfatiunculam a Paulo Sabader, viro

rei longe peritissimo, conscriptam, continentur laudes latines cum inter-

pretatione italica, Canticum Solis, necnon illa Specie perfectionis capita,

quae Cantici originem exponunt, aliae permulta. Libellum, quem

proxime illi subsequent ad parvam Bibliothecam Franciscanam compa-

randam, Julius Salvadori, litteris tradendis doctor egregius, maxima

edit cura. Romas apud commentarii Vox Urbis Administrationem venit

L. 0.50, in pauperum levamen.

ROMAE - Via Latina, 120 - ROMAE

LE LAUDI LATINE

IL CANTICO DEL SOLE

SAN FRANCESCO D'ASSISI

S. Maria degli Angeli, presso Assisi, tip. della Porzionale, 1897

In memoriam sociorum revocamus, cuique eorum, qui char-

talum ad hoc acceptam remiserit suo ac duorum e sociis novis

subscriptam nominibus, pro duobus tantummodo commentarii

exemplaribus solvendum pretium; tertium dono datum iri.

Pretium annuae subnotationis comm. "Vox Urbis" vid. in prima operculi pagina.

COMMENTARI "VOX URBIS", INDICES SINGULI

XXIV num. ann. III.

De duplice litterarum certamine a commentario *Vox Urbis* indicito - *Vox Urbis*.
 Latinae Americae Madritensis coetus - P. ROSSANI.
 De septem vocationibus latinae « Cassandrae » Schillerianae (Symbolum ad historiam poesos neolatinas) - F. PALATA.
 Fredericus Maximilianus Müller - A. COSTAGGINI.
 In nocte Chyli Nubali pterorum Iusus vernacula voce « Il ceppo » - M. RICCI.
 De anno quo natus est Christus - P. A. M. ROVITTI.
 De Bethleem urbe ac de « Crypta Nativitatis » - A. CRIVELLI.
 Cuinam Urbis incendium tribuendum quod Nero nianum dicitur - G. P. - C. PASCAL.
 Lollius sive de proiecta latinitate - P. ANGELINI.
 Pro elephantibus - A. I.
 Annales - POPLICOLA.
 Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
 Librorum recensio - A. B.
 Aenigmata - A. MORCHIO.
 In tertia operculi pagina:
 Per orbem - VIATOR.
 Varia: *Arboras caloberrimas - Exquis libris bibliotheca ingens - Ioci - P. d. V. - I. BATTANII.*
 Epistolarum commercium - A SECRETIS.

I num. ann. IV.

Kalendas Ianuarii mcmi - Sociis, lectoribus Commentarii nostri humanissimi - *Vox Urbis*.
 Novo inenite saeculo - I. TONILO.
 De Ausonio poeta - I. LAMETTE.
 Iesu Christo Servatori Deo - A CERASOLI.
 Circa musicam animalia quid sentiant - P. ALEXIS.
 Romuli et Remi pueria - LAELIUS.
 DF. et longevitatem - M. LAMI.
 Palli armipotens quam Botticellius resulit - FORFEX.
 Cuinam Urbis incendium tribuendum quod Nero nianum dicitur - G. P. - G. PASCAL.
 Lollius sive de proiecta latinitate - P. ANGELINI.
 Ex Americis - De ingenti rota « Ferris Wheel » nuncupata - H. DOSWALD.
 Communia vitae - Vinea, vindemiae, et quae propter - H. D. V. PIERALICE.
 Canum novissima officia - R. SPINA.
 Annales - POPLICOLA.
 Librorum recensio - A. B.
 Aenigmata - DIGAMMA.

In tertia operculi pagina:

Per orbem - VIATOR.
 Varia: *Rex forum - Turris ex cornibus - Aurum non aurum - Ioci - P. d. V.*

II num. ann. IV.

De Gallorum reipublicae discriminis - P. ROSSANI.
 Annus mcm - P. R.
 De S. Isidori Pelusiote epistulis - N. CAPO.
 Suffragia apud maiores ad gerendam rem publicam - SENIOR.
 Monsum Pistoriensium laudes - M. RECCI.
 De Pistorio urbe clarissima - A. BARTOLI.
 Reliquiae « S. Mariae Antiquae » in Foro repertae - ROMANUS.
 Lollius sive de proiecta latinitate - P. ANGELINI.
 Cuinam Urbis incendium tribuendum quod Nero nianum dicitur - C. PASCAL.
 Ex Americis - De Americano gratiarum die - H. DOSWALD.
 Quaestiones inter socios propositae - De anno quo Christus natus est - M. DOS.
 Titulus Kassala apud Dervicos in honorem italorum militum nuperime positus - F. RAMORINO.
 Annales - POPLICOLA.
 Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
 Nicolai Machiavelli sententiae de legibus - C. DEHO.
 Aenigmata - F. PALATA.

In tertia operculi pagina:

Per orbem - VIATOR.
 Varia: *Priusquam incipias, consulto - Sinensis deliciae - Ioci - P. d. V.*

III num. ann. IV.

XIX saeculi civiles eventus - P. R.
 De communi omnibus eloquio constituendo - SENIOR.
 Ex Gallia - Latinae humanitatis triumphus - L. P. MESEVOIR.
 Dominicus Cimarosa - I. ANTONELLI.
 Cosacorum exercitationes et ludi - A. COSTAGGINI.
 An. Christ. m DCCC pridie kalendas Ianuarias a Iesu Christo inuenitis saeculi auspicia - LEO PP. XIII.
 Horae subsecivae - Sub icona S. Caeciliae a Raphaelle Urbinate depicta - De Sensu decori - I. BATTANII.
 Romani Ferimonumenta novissime reperta - FORFEX.
 Cuinam Urbis incendium tribuendum quod Nero nianum dicitur - G. P.
 Lollius sive de proiecta latinitate - P. ANGELINI.
 Mirabilia caeli - P. A. M. ROVITTI.
 Annales - POPLICOLA.
 Victoria Regina, Imperatrix - P. ROSSANI.
 Iosephus Verdi - *Vox Urbis*.
 Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
 Librorum recensio - I. A.
 Aenigmata - F. PALATA.

In tertia operculi pagina:

Per orbem - VIATOR.
 Varia: *Litterarum opus immane - Ubi primum locutus carrus omnibus parvii? - Ioci - P. d. V.*
 Sociis monitum - A SECRETIS.

IV num. ann. IV.

Iosephus Verdi - I. ANTONELLI.
 De communi omnibus gentibus eloquio constituendo - N. CAPO.
 De prima Christianorum persecutione deque epistula quadam *Pseudosenecale iniuria neglecta* - F. RAMORINO.
 Anglorum monumenta - LAELIUS.
 Pro Brutis - R. PANCARO.
 Novae Summi Pontificis litterae de « Quaestione sociali » - FORFEX.
 Chronologia Christi Domini - P. A. M. ROVITTI.
 Horae subsecivae - In pueruli mortem matris lamentatio - A. GALIERO.
 Communia vitae - Per aequam glaciem abeundi ratio - H. D. V. PIERALICE.
 Annales - POPLICOLA.
 Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
 Librorum recensio - H. P.
 Aenigmata - DIGAMMA.

In tertia operculi pagina:

Per orbem - VIATOR.
 Varia: *Recensiones singulares - Nosocomium novi generis constitutum - Ioci - P. d. V.*
 Sociis monitum - A SECRETIS.

V num. ann. IV.

De litterarum certamine a commentario *Vox Urbis* indicito iudicium sententiae:
 I. - F. RAMORINO.
 II. - P. ANGELINI.
 III. - A. CIMA.
 Poetarum mixta aerumnis gaudia - FR. X. REUSS.
 De « Christiana democratis » - P. ROSSANI.
 Senatus et popularium oratorum aedes Vindobonae - FORFEX.
 Ex Germania - De populari quadam Germanica Societate - P. ALT.
 Lympha in variolas pueri ingesta - LAELIUS.
 Böklun pictor - G. P.
 Quaestiones inter socios propositae - De una eadem que apud omnes pronuntiatione latina - A. SORDET.
 De statura hominis - M. LANI.
 Communia vitae - Per aequam glaciem abeundi ratio - H. D. V. PIERALICE.
 Annales - POPLICOLA.
 Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
 Aenigmata - I. CASTELLI.

In tertia operculi pagina:

Per orbem - VIATOR.
 Varia: *De Sinensi « Encyclopedia » - Nullane in posterum aquarum Victoria? - Ioci - P. d. V.*

VI num. ann. IV.

Leoni XIII P. M. - A. CERASOLI.
 Ex Europaerorum foedere publica futura commoda - P. ROSSANI.
 Crucis historia - (ex ineditis) M. ARMELLINI.
 De popularibus athenaeis - I. ANTONELLI.
 Circa musicam animalia quid sentiant - P. ALEXIS.
 Novus e Societate Jesu commenticiarum fabularum auctor - SENIOR.
 Ex Americis - De cataractarum Niagarensium hie - H. DOSWALD.
 De sapientum inventis nonnulla - M. LANI.
 Communia vitae - Per aequam glaciem abeundi ratio - H. D. V. PIERALICE.
 Lollius sive de proiecta latinitate - P. ANGELINI.
 Horae subsecivae:
 Monti Regali vale dicens - I. SOLA.
 Ad Sanctam Ritam a Cassia vulnus Spinae
 D. N. I. C. in media fronte referentem - I. ROSATI.
 De Petro et uxore eius - I. BATTANII.
 Vita functi viri clarioris - I. P. ANGELINI.
 Annales - POPLICOLA.
 Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
 Librorum recensio - P. A. - H. P.
 Aenigmata - F. PALATA.

In tertia operculi pagina:

Per orbem - VIATOR.
 Varia: *Utilissima terraemotus? - Quid colligatur in perscrutacione digitorum - Nasus Cyclope dignus - Disciplorum respublica - Quae apud Iaponenses - Ioci - P. d. V.*

VII num. ann. IV.

De opificum desertionibus - P. ROSSANI.
 De saeculo xix. iudicium - SENIOR.
 Litteratorum hominum aerumnae et gaudia - A. BARTOLI.
 Crucis historia - (ex ineditis) M. ARMELLINI.
 Biblicae antiquitatis vestigationes novissimae - G. P.
 Christus homo a triumpho ad sepulcrum - LAELIUS.
 De librorum commercio apud Romanos - D. TAMILIA.
 Lollius sive de proiecta latinitate - P. ANGELINI.
 Ex Rumenia - B. ATHANASIUS.
 Communia vitae - De Paschalibus dapibus - H. DE VECCHI - PIERALICE.
 Annales - POPLICOLA.
 Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
 Librorum recensio - I. F.
 Aenigmata - I. BATTANII.

In tertia operculi pagina:

Per orbem - VIATOR.
 Varia: *Automobile anfibium - Novum ignis lucisque genus - Num in luce vita? - Arcana lacuum conubia - Ioci - P. d. V.*

VIII num. ann. IV.

De graecis litteris tuendis in scholis secundi ordinis - N. CAPO.
 De « Legenda Trium Sociorum » - F. RAMORINO.
 Crucis historia - (ex ineditis) M. ARMELLINI.
 De Sibyllis - G. P.
 Lollius sive de proiecta latinitate - P. ANGELINI.
 Ex Batavia - De certamine poetico Hoeufftiano - G. B. SPRUYT.
 Communia vitae - De Paschalibus dapibus - H. DE VECCHI - PIERALICE.
 Ex Americis - De rebus c'ivilibus varia - H. DOSWALD.
 Annales - POPLICOLA.
 Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
 Nicolai Machiavelli sententiae de regni administris - C. DEHO.
 Librorum recensio - P. A.
 Aenigmata - H. GUEPIN.

In tertia operculi pagina:

Per orbem - VIATOR.
 Varia: *Divinatio per chartas lusorias - A quo Americae nomen? - Quid de humano genere XXI° saeculo? - Tribus diebus Atlanticus praetermissum - Ioci - P. d. V.*

ablatum restituit, quo illa, litteris sibi a iuvene de scriptis ad eius patrem remissis, sese nodo suffocat. Pater sanguine expiadum crimen censet, filiumque iuxta legem pro ieli viro in ipsa secreti matrimonii pactione statutam, fustibus necari iubet.

Laetissimum id fabulae specimen, qua pariter incunditate cetera redolent! Ab uno itaque disce omnes; at si vis laetam ducere vitam, lege nullum.

A. COSTAGGINI.

“TYPGRAPHIA, AC “TELEGRAPHUS,, APUD ANTIQUOS

MELANI, cuius scripta, saque probabilia, de sapientum inventis in commentario nostro ex servitu legimus, recens de laudibus dixit non minus ut trahendis qui scientiae viam cogitationibus suis indicarunt, quam iis qui samdem constrarunt et currentrunt. Pulcre equidem, bene et recte, ita ut ipse facere non potuerim quin per *Vocem Urbis sapientum praeconio nomina illorum commendarentur, qui typographiam ac “telegraphum, quamquam in potentia, primi tamen, quod sciam, protulerint.*

Quod si Ciceronem alterum fuisse affirmaverim, fidem tribuatis?

Atqui in memoriam revocate quae summus ille Latinorum scriptor in libro II, cap. XXXVII *de natura Deorum* edidit: « Hic ego non mirer esse quemquam, qui sibi persuadeat, corpora quedam solida atque individua vi et gravitate ferri, mundumque effici ornatissimum et pulcherrimum ex eorum corporum concursione fortuita? Hoc qui existimet fieri posse, non intelligo, cur non idem putet, si innumerabiles unius et viginti formae literarum vel aureae, vel quales libet, aliquo coniunctantur, posse ex his in terram excussis annales Ennii, ut deinceps legi possint, effici: quod nescio an ne in uno quidem versu possit tantum valere fortuna ».

Ex quo loco *mobiles characteres*, qui dicuntur, quorum inventor Guttenberghius Germanus vulgo traditur, a summo Arpinate conceptos antiquitus facile coniunctur. Sed si hoc mirum, mirabilior etiam videtur *e telegraphi inventio*, nec solum Morsiani, sed recens inventi a Marconio, absque filis, cuius inventio vestigia apud *humanistas* saeculi XV apparent, quamquam proh miserum fatum! — scripto tantum commissa. Operae pretium est integre hic transcribere quae eruuntur ex *Academia Famiana Stradae* (Prol. VI, acad. II).

Famianus igitur de poetis latinis XV saeculi disserens, quorum alii alios ex antiquis sibi imitandos proposuerunt, Petrum Bembum Lucretii more disserentem refert his versibus:

Magnesi genus est lapidis mirabile, cui si Corpora ferri plura, stylosse admoveatis; inde Non modo vim motumque trahent, quo semper ad Ursam, Quas lucet vicina polo se vertere tentat; Verum etiam mira inter se ratione, modoque Quotquot eum lapidem tetigere styli, simul omnes Conspirare situm motumque videbis in unum, Ut si forte ex his aliquis Romae moveatur, Alter ad hunc motum, quamvis sit dissitus longe Arcano se naturali foedere vertat.

Ergo age, si quid scire voles, qui distat, amicum, Ad quem nulla accedere possit epistola; sume Planum orbem patulumque, notas elementaque prima Ordine, quo discunt pueri, describe per horas Extremas orbis: medioque repone iacentem,

Qui tetigit magneta, stylum; ut versatilis inde Litterulam quamcumque velis, contingere possit. Huius ad exemplum, simili fabricaveris orbem Margine descriptum, munitumque indice ferri, Ferri quod motum magnete accepit ab illo. Hunc orbem discessurus sibi portet amicus, Conveniatque prius, quo tempore, quisve diebus Explore, stylus an trepidet, quidve indice signet. His ita compositis, si clam cupis alloqui amicum, Quem procul a te terra distinet ora; Orbi adiunge manum, ferrum versatile tracta. Hic disposita vides elementa in margine toto: Quis opus est ad verba notis, huc dirige ferrum, Litterulasque, modo hanc, modo et illam cuspidate tange, Dum ferrum per eas iterumque iterumque rotando, Componas singillatim sensa omnia mentis. Mira fides: longe qui distat ternit amicus Nullius impulsu trepidare volubile ferrum, Nunc huc, nunc illuc discurrere: conscient haec, Observatque styli ductum, sequiturque legendu Hinc atque hinc elementa, quibus in verba coactis Quid sit opus sentit, farvoque interprete discit. Quin etiam cum stare stylum videt, ipse vicissim Si quae respondenda putat simili ratione Litterulis varie tactis, rescritbit amico.

O utinam haec ratio scribendi prodeat usu, Cautior, et citior properaret epistola, nullas Lutronum verita insidias, fluviosque morantes. Ipse suis Princeps manibus sibi conficeret rem: Nos sobolas scribarum emersi ex aequore nigro, Consecraremus calatum magneti ad horas.

Bembum itaque *telegraphi auctorem praedicemus?*

Legitne Volta, legit Morsius, legit Marconius mirabiles versus?

Consentia Brutorum adiutorum minorum.

R. PANCARO.

DE TERTULLIANO RHETORE

INTR ommes latinaram litterarum studiosos: hoc primum iam satis constat, Quint. Sept. Flor. Tertullianum, praeclarissimum quidem praeter ceteros eiusdem generis scriptores, parum olim in deliciis eruditorum fuisse; quod sane nemini mirum videbitur, qui obiter tantum Africani scriptoris opera gustererit.

Haud enim dubitari potest quin Tertullianus, quem uno ore omnes consentiunt primum sermonem propri christianum fixisse (1), nimis saepe obscurus et difficilis ad intellegendum sit, sive ob difficultatem struendi rationem, sive ob ratiorem vocabulorum vel obsoletorum vel nove positorum usum, sive ob alia huius generis, quae omnia praesertim, neque mirum, iam pridem multos deterruisse videntur viros doctos, quo minus Tertulliani in studia incumberent.

Ad hanc autem, quam et veteres scriptores questi sunt obscuritatem (2), accedit etiam ut Tertulliani libri innumeris mendis et corruptelis inquinati fuerint, ne dicam sint; adeo ut non iniuria videatur Nor denius, vir tam magna existimationis, ominatus esse: Wie für Appuleius, so gebrauchen wir für Tertullian dringend eine sprachliche und stilistische Analyse, ferner einen Kommentar in der Art, wie wir ihn von Salmasius besitzen zu *“De Pallio*, der schwierigsten Schrift in lateinischer Sprache, die ich gelesen habe (3).

(1) Cfr. sic HARNAK, *Sitzungsber. d. Berl. Akad.* 1895, 146.

(2) LACTANTIUS enim in *Div. Inst.* VI: « Tertullianus fuit omni genere literarum peritus, sed in eloquendo parum facilis et minus compitus et multum obscurus ». Item HIERONYMUS, *Ep. 49 ad Paul.*: « Tertullianus creber est in sententiis sed obscurus in eloquendo ».

(3) Cfr. NORDEN, *Die antike Kunstsprache*, pag. 615.

Cum vero Tertulliani genus dicendi, quod singulare prorsus appellare non dubito, temporibus aevi, quod dicitur, mediis, omnes fere deteruerit eruditos quo minus in eo tractando desudarent, nostris contra temporibus nonnulli viri docti id accuratius describere suscepserunt, ita ut haud procul videatur abesse dies, in qua de vario tamque singulari sermone quid tandem sentiendum sit poterit dijudicari. Verum in praesens nondum videtur, mea quidem sententia, plane perfecteque esse exploratum quo scribendi genere Tertullianus usus sit (1); ac mihi facile, candide lector, te assensum confido quum nonnullas sumperis in manus commentationes, quae de hac re iam inde a temporibus Fr. Oehler, Tertulliani editoris procul dubio optime meriti, ad nostram usque aetatem conscriptae sunt, quasque, brevitatis causa, memorare supersedeo. Ac mihi, prius quam propositum aggrediar opus, hoc unum confidendum, ex omnibus iis, qui aetate nostra in rerum Tertullianearum studiis sint versati, vix quemquam natione Italum existisse, aut ne vix quidem; atque utinam in tanta luce studiorum haec quoque apud nos excellantur studia fulgentiorque in dies ob oculos nostros Tertulliani imago splendeat.

Gratum in prascium, aut ego fallor, lectoribus faciam, si de sermone Tertulliano pauca delibero, quae « pigmenta orationis » appellare Cicero solebat, quaeque ad dicendi genus ornandum atque illuminandum saepissime adhibebant tum Graeci tum Romani rhetores. Ac quidem quum nemo dubiterit, quin Tertullianus singularia quedam vocabula, locutiones, constructiones, grammaticum genus plane suum adhibuerit, et tritam a Latinis scriptoribus viam ita longius reliquerit, ut eius propria videatur formula illa: *parapsisse et vacuus, qui contra, eius scripta obiter tantum cognoverit, hoc nimur fatebitur, Tertullianum rhetorum placitis praceptisque haud alienum fuisse. Quod scilicet non mirum ei erit qui se animo et cogitatione converterit cum ad tempora illa Frontonis, Apuleii, Minuci, Gellii, Cypriani, Arnobii, tum maxime ad Tertullianum ipsum vitam, mores, ingenium, doctrinam. Ne nunc enim de ceteris loquar africani scriptoribus, Tertullianus profecto, ut qui meridianae regionis homo, servido et paene luxurianti ingenio mirum in modum praeeditus erat, atque ex hac, in primis, multa et varia membris permotione illa videbatur efflorescere colorum copia, quam fere in omnibus eius operibus deprehendere licet. Neque vero qui diligenter eius scripta legere assueverit indicabit eum, verborum luminibus sententiarumque adhibitis, verum pondus et gravitatem debilitasse; quin immo, aut nemo, aut si quisquam, ille scilicet non in eorum habendus est scriptorum numero quos Quintilianus his castigarat verbis: « Sunt qui neglecto rerum pondere et viribus sententiarum, si vel inania verba in hos modos depravarunt, summos se indicent artifices, ideoque non desinat eas necere, quas sine substantia sectari, tam est ridiculum quam querere habitum gestumque sine corpore... » (2).*

Tertullianus, contra, totidem verba, totidem adhibuisse sententias dicendas est; neque mirum sane, si hoc animadverterimus, cum, primum omnium, via ac ratione ut Christianam religionem a superbis adversariorum calumniis malignisque suspicionibus de-

(1) Non me scilicet adsentientem habebit MAXIMILIANUS KREUSSMANN, qui in opusculo, cui titulus: *Ciceron Tertullianorum Particulae tres*, 1886, pag. 1, haec habet: « Quicumque... adhuc de ea re (scilicet de latinitate Tertullianae) exposuerunt aut oleum aut operam perdidiisse dicendi sunt ».

(2) *Inst. or. IX, 3.*

quos ipsi e nativo viridario excerpere et longe proiecere conantur, ab exteris nationibus, quae nunc maxime secundis rebus omnibus vigent, in propriis hortis insertos et cultos industria summa in quotidiam usum, utilitatem et ornamentum passim apud exteris nunc referri. Quod quidem nos ne Minerva nostra extenuare, aut quavis ex parte extollere credamus, eam fide magna reddimus verborum sententiarumque summam ab Hermanno Diels doctore, cuius operam ad usum latini sermonis vulgandam non semel memoravimus. Berolini pronuntiata, cum, VIII id. Nov. superioris anni, athenaei popularis aulae accedentes dñe sunt (1), supit enotitibetum ex auctoritate eiusdem exordium dicens a conventu, quem sapientes vii Berolini habuerunt, ut vel infimus ex plebe quisque ardus exitu queque susciperet, intellegere ac teneret, fasna est operae pretium illuc finisse recognitum in hoc, ut nonnullae constituerentur expositiones latini sermonis, et exercitationes, quasi porticum disciplinarum omnium inendarum, sive Pallis hinc, sive Misso tuerentur, quasi quid necessarium. Hoc omnibus, quae spiritum attingant. Historiae enim — sic ille serebat — humanae, tum divinae sapientias libri, tum studium iuris et scientia omnis oblique latini eloqui cognitione esse non possunt. Quibus earum si quis voluerit, cum disciplinas coetus vidiaverit, moset aliquid deesse, et pleniora hanec non habere in singulis.

Hac autem fave Diels explicat, exponens interdno annorum millia (totidem enim fluxerunt anni a Tullianis temporibus ad aevum, quod medium dicunt, a XVI ac XVII saeculo ad nostrum recentius), disciplinas omnes hoc sermone semper vulgatas ac traditas. Quis vulgari suse sermone gentis siquis docuisse, praestet et ad manu quodcumque erat latini liber, unde depromperat, et ad quem in dubiis, aut in gravioribus redditus erat.

Difficillimum hinc ipse Diels iudicabat ea tradere, nisi qui auditoris vim originem viranteque latini vocis optimo calleat. Nec vero speret magister se intelligi, nec discipuli sperent se posse intelligere, nisi prius quid latinae virtutis in vocabulo sit probe isti intellexerint. Saepe accedit etiam ut, multis modis vocibus propria lingua accessitis, puta Teutonica, Anglic, Gallica, dum aliquid praeferre tota oratione tentamus, sexcenta congruantur verba, quibus coacervatis, nihilominus deest illud, quod sollemne modulatio latini proprium est, quodque saepe una tantum voce confert, quod sexcenta verba non comportarunt.

Tum denique addebat Diels sapientes viros in hanc sententiam, et consilium de inducendo latini linguis in athenaei popularia doceverint, eo maxime quia pro eloquio hoc pingue fera consensus quidam totius orbis terrarum; non enim de cultis gentibus humanioribusque nulla questio est populus, tamque immansuetus, tamque ferus, penes quam catholicas religionis ministerio sermo iste non intonet. Atque ad Germanicam gentem et Gallicam et Anglicam veniens notabat in domesticis publicisque colloquio plures esse dicendi modos omnino latinos, plurima vocabula, quae a Iulii Caesaris tempore accepta, feliciter tota seculis retenta sunt, ibique una cum cultu, et humanitate floruerunt. Denique iniquum esse, et quasi aequalis, privare plebem tot notioribus, tot rebus, quae latini inscriptionibus passim in monumentis publicis, privatissime, in templis,

(1) *Volksschul-Vorwörter zu Dr. R. Helms Übungsbuch für volkstümliche Vorlesungen und Vortrag « Über die Bedeutung des Lateins für unser Volk und unsere Zeit » von Professor HERMANN DIELS, Sonderabdruck. — Lipsiae, ex off. Teubneriana, 1901.*

in museis, in coemeteriis historiam populi patriaeque regionis attingunt.

Misce ergo de causis potissimum — minora argumenta studio brevitatis omittimus — ille doctor eximus non modo optimum fecisse sapientes ostendebat, qui latinae linguae studium in athenaei popularia retulerunt, sed quasi debitum quid, sed necessarium omnino.

Tum ad coronam, ne quis opponeret difficilem esse linguam, arduam scitu, ac paene imperviam, demonstrabat latinum eloquium ita esse aureum indeole, facile dictu, suave sonans simulque maiestatis plenam et gratiae, incundum auribus, ut magna sit in eo discendo facilitas, maxima in cognoscendo felicitas.

Quo quidem ut auditores potirentur, Helm germanico doctori talis est mos ac disciplina: Exercitatio illa, quam literae A notant, coram legitur, ac explanatur, et quicquid latinae constructionis in illa est — nam a verbo initium — aperitur. Inde interpretatio. Itaque a significazione propositionis in complexu digressus ad singulorum interpretationem verborum, nominum, formae, enucleate. Eadem factio circa verba, circa singulares appendicis normas, circa potissimas regulas « syntaxis ». Mox gradus per prospectus exercitationibus additos, quibus omnia coram effebantur, nempe declinationes, coningationes, adverbios, eorumque modos, origines. His, atque in hoc operae pretium, memoriae traditis, concitate omnia rursus ore, bis, terque et ultra ingeminari. Opus domi perficiendum est exercitatio, quae sub litera B.

Sequenti acroasi quotquot in exercitatione A ore pronuntiata fuerant, restaurantur; mox per propositiones singulas ea omnia, quae in conficienda domi exercitatione B edita fuerant eodem ritu, quo actum fuerat de A, instituuntur, et satis donec sit singulis factum; auditoribus, qui de re petant, explicationes dantur.

Ita porro taedium longe aberat, et in sequenti annonaem Caesaris IV de Bellis Gallico liber in manibus, pluribus ex athenaeo, quod « Universitatem studiorum » vocant, discipulis magisterium peculiare suppeditantibus:

Iamque si Germanis ita bene, bene sit, et vertat. Apud nos vero qui sumus Itali, novus atque idem planus et felicior tradendi modus mihi videtur ac peculiaris, de quo in proximo agemus, sicut quae tentamus placuerint.

H. DE VECCHI-PERALICE.

DE SINENSIO MILESIIS FABULIS

SINENSIS an Milesias fabulas dicam? — Lepidum sane dubium, subtile, atque argutum; verum, quoniam latine dicendo Milesias fabulas appellare cogimur, quoniam nomine eas denotabimus cum Sinenses scripserint?

At est huiusmodi scribendi genus Sinensis? Shing-che, vir patriis in litteris peritissimus, in *Revue et Revues des Revues* commentario nuper respondit: est equidem, et quamvis scribendi arte cum laponiae sororis gentis scriptis, quae Galli Anglique scriptores exemplo expolierunt, nullum mode aemuletur, proprias sibi laudes, easque non exigua neque levis momenti, ipsum quoque sibi vindicat.

Non defuerunt ferme Sinensis viri litterarum curiosi, qui eorum poemata aut sapientum opera investigaverint; fabellarum autem quas Milesii generis ad instar ediderunt nullus hactenus historicus exstitit. Difficillimum quippe munus! Adeo enim illiusmodi libelli per imperium late immensus effusi sunt,

ut et colligere et digerere titulos perarduum cuique videatur: quinimmo, pleraque eorum moles ab obliuione, qua obrutur, revocare operae pretium non est. Sed in tanta multitudine, nonnulla adsunt scripta pulchra plane et studio digna, et quae nec laponium, nec Indorum libris quidquam invideant.

Quattor supra decem immortalis veluti afflatus opera Sinenses recensent: *Trium Regnorum historiam*; *Annales palustres*; *Occidentalia itinera*; *Occidentalis cubicali historiam*; *Barbilon historiam*; *Rubri cubicali historiam*; *Officinae iocum*; *Proelia Chouensium civitatum*; *Flammiferi cuiusdam frustuli inquisitionem*; *Malum pretiosas paltritudinis*; *Sceptrum iaspidis*; *Ping-san atque Leng-Yen historiam*; *Daemonum exorcismum*; *Spirituum apoteosis historiam*.

Sinensium fabularum divisio triplex. Sunt enim fabulae historicae, fabulae religiosae aut mysticæ, fabulae amatoria. *Trium regnorum historia*, *Annales palustres*, *Proelia Chouensium civitatum* ad primum genus pertinent. Subiectum enim praebuerunt poetis Sinenses eventus; at fictionibus innumeris paginae scilicet, quas uberrima agilisque scriptoris mens suo ex penu protulit. *Trium Regnorum historia* longe optima huiusmodi librorum esse videtur, auctoremque eius Lo-Kuan-Chung maxima gloria donasse. Capita ad centumvigin numerantur, quorum singula iam ipsa prolixitate deterrent. Res innumeras quibus narratio conseritur vel numerare longissimum sit! Fabulae personae amore aut odio furentes magnanimitate sceleribusque contendunt: insolita, impossibilia, absurdia exsurgunt passim. Hsia-Hou-Tun suum ipsius oculum deglutit; K'-ung Ming lyra, Yun gladium, Lu-Fu cuspis magica portenta operantur: equus quidam aequatoriales gradus quinque, una vix hora, cursu absunit, montes ut avis transilit volatu, flumina natu superat.

Trium Regnorum historia Sinensium quasi *Ilias* est. Lo-Kuan-Chung, veluti Walter Scott alter, historicæ gestæ sua mentis fictis miro ingenio coniungit.

Daemonum exorcismus, *Officinae iocum*, *Occidentale iter* alterum genus attinent, quorum ultimus liber pulcherrimus. Imperatoris et Thang genere frater iter occidentem versus aggreditur, ut sacros libros recuperet. Obstacula occurunt immania, terrarumque orbis numina omnia in illum insurgunt. At viro dii auxiliantur, eorumque prævalidus nubium rex.

Amoris fabulae amorem vix respiciunt omniaque potius quae in domesticis negotiis graviora contingere possunt enarrant, aut effingunt secundissima copia adeoque varia, ut rerum seriem apte persequi perarduum fiat. Prima dramatis persona iuvenis plerumque est, qui acri conatu studet ut in litteratorum ordinem adscribatur, puellamque tehuissimis distinctam pedibus uxorem ducat.

Fabulae vero huiusmodi taedio incredibili lectores afficerent, nisi interposita parva legerentur poemata saepe suavissima. Inter tragicas commenticias fabulas celeberrima est in florilegio quadam illa, cui titulus *Kin-Kou-Ki-Kuan*, iuvenis litteris deditus — fabula narrat — puellam in hortulo cum matronis deambulantem furtim explorat, eamque e summo muro extollens caput salutat. Puella aufugit, sed ille prospicit ex muro in hortulum, mucinum invenit, diripit, deinde ad speculatorum redit. Ancillæ vero paulo post mucinum quaerenti fidelem sese illius custodem spondet, quoadusque dominae restituit. Nuptiae clandestino ritu celebrantur; at sponsi pater mox illum cogit, ut ditissimam ex asse haeredem uxorem ducat. Puella misere derelicta legatum infidelis viro mittit, qui rediens mucinum a iuvene

« Cum enim querunt adhuc nondum tenent, cum autem non tenent, nondum crediderunt, cum autem nondum crediderunt, non sunt christiani » (De praescr. haer. 14).

« Quis mali extraneus nisi qui et inimicus? Quis inimicus nisi qui et expugnator? Quis expugnator nisi qui et punitor? » (Adv. Marc. II, 13), etc.

Arrepta autem occasione non possum quin alia huiusmodi notatu digna afferam, quae legentis animum hic illic alliciunt, eumdemque satietate, si quando, correptum, delectatione quadam afficiunt. Ex paucis enim, quae infra sequentur, exemplis, id plane efficitur, Tertullianum nonnunquam pluribus eiusdem generis verbis facete sententias extulisse, quas, contra, paucis comprehendere poterat:

« Qui bellum spiritale adversus spiritales hostes spiritali militia et spiritualibus armis spiritualiter debelaturus est » (Adv. Marc. IV, 20).

« Si Marcion novum testamentum a vetere separavit, posterior est eo quod separavit, quia separare non posset nisi quod unitum fuit; unitum ergo antequam separaretur postea separatum posteriore ostendit separatorem » (Praescr. haer. 30).

Ita saepe iocabatur ille subducti supercilii homo severissimus, tanta scientia tantaque eruditione repetitus? Quam ob rem ne hoc quidem mirabimur, cum dicarem quoque ac facetum hominem, ita locutum esse, nunc risu quodam: « Non placet Deo quod non produxit: nisi si non potuit purpureas et annas oves nasci iubere » (De cult. foem. I, 8), nunc verbis ad iocum exquisitis, velut: « Illa anima... aeri postea insultabit in aquila aut mari postea desultabit in anguilla? » (De an. 32). « Cultum dicimus quem mundum muliebrem vocant, ornatum quem immundam muliebrem convenit dici » (De cult. foem. I, 4). Tum etiam « Ad lenonem damnando christianam potius quam ad leonem » (Apol. 50). Et sexcenta huiusmodi. Sed haec hactenus. Cetera autem non Tertulliani tantum propria, sed eorum omnium scriptorum praeceptra, qui rhetorico colori praeter modum saepe indulserunt, operae pretium est ut missa faciamus. Alia quaedam, quae sunt graviora neque levia, quod aiunt, brachio agenda, in posterum differre iuvat. Interim haec, quae strictim de ista re attigi, quamvis imperfecta sint et manca, cum benevolentia, precor, excipiantur.

Galatinus in Apulis. JOSEPHUS MARRA.

CRUCIS HISTORIA⁽¹⁾

IV.

INTER renovatae Christianorum picturae specimina, quod Ravennae S. Apollinaris ad aedes usque demiramus luculentissimum est novi aevi testimonium. Artifex, qui argumentum sibi delegarat effigendum Dominicam Transfigurationem, Redemptori, novo numinis splendore induito, sermonis sensum sufficit, quem tum Christus Dominus de mundi redēptione habuit: « loquebatur de excessu, quem completurus erat in Ierusalem ». Crucem itaque in caelo effinxit, cuius in centro Christi effigiem retulit. Ut autem perspicua fieret expletae redēptionis significatio transversis crucis brachiis A et a posuit; in vertice autem IXΟΥΣ, sub imo Salus mundi scriptis.

Plana est inde artificis mens Christum effingendi cruci fixum, licet vix eius faciem in cruce posuerit. Ceterum suffictio haec nova prorsus non videtur,

(1) Cfr. num. sup.

si quis perpenderit Constantiniani labari signum, quod Christi nomen referebat, in summa cruce inscriptum.

Qui ritus igitur Crucifixi Domini effingendi plissimus, unde iguominiae aut cruciatus quævis nota exsulavit, in phialis reddit, quae Ierusalem in Anastasios basilica repertae sunt; vitrea enim vasa illa haec praeseferunt: Crux in monticolo tribus iugis insigni inter latrones cruci fixos eminet, cuius e latere quatuor aquae rivuli efflent; ipsa autem non ex trabibus constare apparet, at veluti e palmarum frondibus contexta. Desunt protectores duo, qui passim in sarcophagis labaro custodiendo effinguntur, sed primi hominum parentes hinc et inde genuflexi adorant novae salutis signum; desuper, in laurea corona Christi nomen amplius non legitur, sed eius effigies exprimitur. Nullum sane dubium hanc effigiem persimilem esse ad unguem imaginis illius, quae in S. Apollinaris templo cruci addita est, eamdemque significationem praeferre, quam nomen Iesu sanctissimum in Constanti-

saeculum usque VII et VIII pervenimus, cum ipsum Golgotha cruentum miraculum describitur. At vel tunc artifices ignominiae aliquid suppicio Dominicano minuere conantur, eiusque imaginem vestiunt omnino ampla tunica manicis carente, qua non nisi serius expoliabitur, ita ut simulacro Redemptoris vix perizoma circa lumbos colobio sufficiatur.

Brevi sic Crucis historiam attigi: a Calvario monte calacumbas peti, ubi Christiani per tria saecula et ultra naviter condidere, ac pientissimo ritu eius formam vertentes, eam anchorae sub specie, dulcis spei signum, neophytis praebuerunt et martyrum in sepulcris adumbrarunt. Neque spes illa fefellit: Constantinus enim victor Crucis item victoriam constituit, quae tandem in lucem rosas gemmisque redimita, palmis contexta progreditur; labaro innixum, quod infamiae nota exstiterat, triumphans circumfer-

“Transfiguratio Dominicana” in tempio S. Apollinaris, Ravennae.

Ex ineditis MARIANI ARCELLINI.

ARABUM MORES

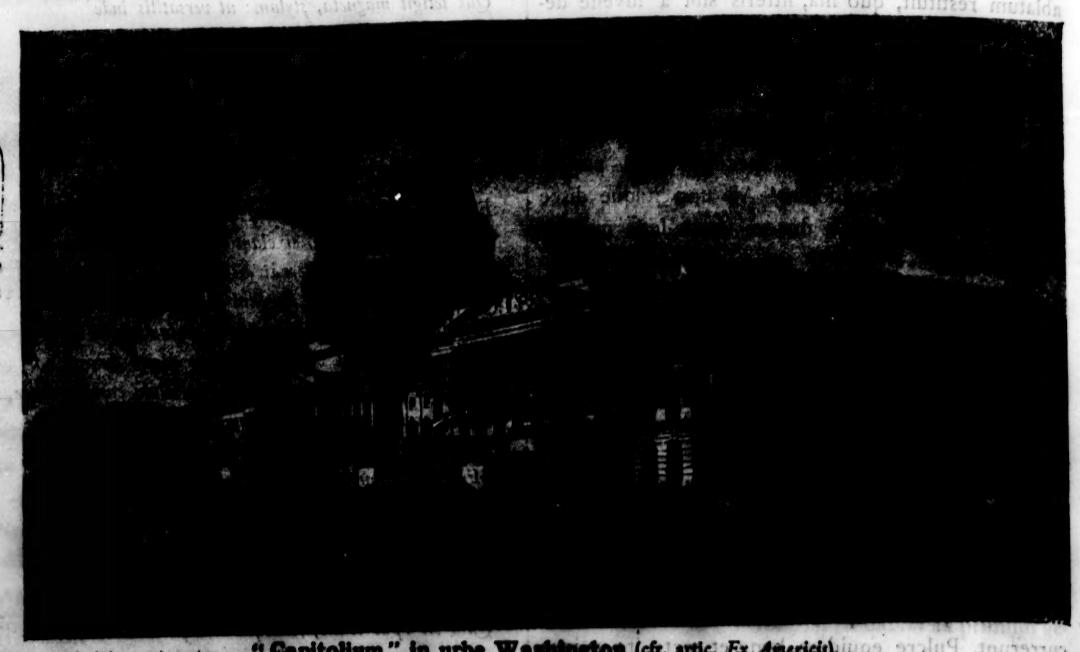
PLAUDITE! Vivo adhuc, at ubi nunc sim, ferme vel ipse nescio, qui unde venerim scio, et ubi cras futurus ero prorsus ignoro. Accipite ergo hanc epistolam ex nescio quo loco scriptam, nisi forte satis sit vobis noisse me scribentem in e kaffearia tuberna — utor verbis a vobis optime in latinum sermonem invecti — morari, qui kaffaeum, potionem suavissimam, et nostro longe kaffeo praestantiorem, nupc summis labiis libo, gusto, sorbillio, dum scribenti et arcanos illos insolitosque characteres super charta notanti adstant curiosi plures, neque carentes superstitione quadam circa meas magicas artes. Qui sunt hi? Nescio; nesciatis et vos; neque enim ego eos barbara loquentes intelligo, neque ipsi me peregrinum, et per non quiescas peregrinatorem loca, forte, ut meus est mos, gradientem intelligent.

At quoniam provocavistis me ut scriberem, scribo; si desiderium vestrum non explevero, vosmetipsos incusat, non me, qui certa dare non valeo, qui Parisios reliqui Africam visurus et in visurus, et ex Massaua vestra per Aethiopes in Transvaalianas regiones iterus.

Qua de causa? Quo fine tantum iter?

fensitaret summa animi permotione contendisse. Ac ceterum singulare eius ingenium mentisque acies ex eo quidem patore videntur, quod, cum ille id egerit, ut rhetorum more, verba tornaret digereretque sententias, nunquam ipse rerum gravitatem fregit. Quidam inibutus ille atque perfusus indefesso plurimorum et optimorum sermonis latini auctorum studio, alteris saecularibus studiisque ethnici paene saturatus, omnia in suum usum insignia artis lenocinia convertit: theologia deinde, immensa praeditus doctrina, christianas universas disciplinas peritissimus (a), totum se confirmavit ad id, quod animo intenderat perficendum; omnis denique divini humanique iuris omnib[us] invenit, sive dialectica, immo sophistica praecepsit. Dicunt vero nonnulli, Tertullianum, rhetoricae discipline amorem infusum, contra urbanum sermonum grammaticumque genus, nonnumquam peccatum; quoniam rem suam propria Afros sumi scriptorum fratre contentum, atque sic inviolatur, nonne quae dicuntur plausib[us] etiam tamime attingunt? Non enim in tunc illius vixit atque in multis annis, sed in primis in iuventute, etiam in multis voluptati aurum morigeratis et pleno sonitu exultis exprompsit. Neque enim totum quidem sermonis genus et Apuleius et Frontinus et Arnobius tunidam etiamque ambiguum rationalem legentibus adire, quibus nonnulli verba, non res, se habet, non Tertullianus hanc ostendere videntur, cuius actitudi nonnulli quibus modo habeant animi certetis Afris contentus, etiamque tunis et popolarem multitudinem populatim, et nullis abstinenter est. Multo Cicerone in oratione retusa, lectus, Tertullianus vehementer, non solumque finitio, sed animi fervore, et ratione intelligi, quasi propriis Tertullianis verbis, per se videtur. Egoque nonnullis operis suis, etiamque scriptoria, et libri contentionis percutit, plena peritissima, etiamque effingit; addo etiam compunctionem, quae, sicut apud Tertullianum, tum multaque diuersitate, tum minime longe protracta, nonnullam animi pulchritudinem in memoriam loquacitatis et litterarum scriptorum. Tactum resonans velox et nimirum, cum vehementem, quem iuste vixi, inservi. Tactus mira quedam animi agilitate, plenaque celeritate. Tertullianus, sotira, immoderata anima, effundit, quaecumque ei contra animos haereticorumque indignatio suadet. Itaque praecepit, quod: « In tempore lugitur; ipso maxime quoniam, fureta contropunctus, et adversarios argumenta avertat in campum acerrimo pugnantes prodiit; acieps autem nimiam quamdam brevitas affectare videtur; quam si res ipsa obiectum se difficilem ad intellegendum se probet, ut in legendis dubium, immo indignandum esse, habens lector, quo se vestis pacina. Non obiectumque, non idem existit, quod omnia inanimata membra patetque efficit, sed quis omnibus inanimis, et hinc scriptoris mentis perpiciendam necessarii particulis, en altera, quasi legem, immemor, ad alteram rem audacissime transit, via ut sententiarum ponit, neque concipi posse. Hunc anteriorum antiquorum Tertullianus ipse his verbis indicasse videtur: « Naturaliter compendium sermonis, et gratum, et necessarium est, quoniam sermo laciniosus et onerosus et vanus est. » (De Virg. vol. 4).

Nunc autem nihil attinet de rhetoricos interrogacionibus, exaggerationibus, personificationibus, quibus (1) De Apologetice ita Hispanus existimat: « Quid Tertulliano eruditus, quid scatus? Apologeticus eius et contra gentes libri cunctam saeculi obtinent disciplinam ». Ep. ad Magn. IV.

"Capitolium" in urbe Washington (cf. artic. Ex Americis).

referti sunt libri omnes Tertulliani, sermonem instituere; res enim ipsa, quae agebatur, huiusmodi lumina, quae dicuntur, orationis ferebat; potius vero operae pretium est perpaucis memorare de illa, quam Graeci appellaverunt, figura, quamque, si quinquam, Tertullianus, quippe qui sophisticæ artis sane peritissimus, in deliciis habuisse videtur. Quin iamque longius saepe precepit, quam quod magister ille Quintilianus his praecepit verbis: « Contradicunt nobis, who si modo; nam et singula singulis opponuntur... et bina binis... et sententiae sententias... ». Etenim verba huiusmodi contrarie relata in singulis deinceps verborum ambitibus nonnumerous adhibet Tertullianus, ut in libro ad Martires, cap. 2: « Habet (cancer) tenebras, sed lumen estis ipsi. Habet vincula, sed vos soluti Dei estis. Triste illuc expirat, sed vos odor estis suavitatis. Iudeus expectat, sed vos ratio de iudicibus ipius iudicaturi. Paulus post: « Nihil inter nos, ubi misericordia in seculo, qui extra secentum estis ». Et possit sexanta afferre, si velim. Plurimique autem ea in re ita excedit, ut nihil sere aliud eum egisse existimes, nisi ut verba verbis quasi demensa et paria responderent, ut crebro conferrentur pugnanda, compararentur contraria; tum etiam ut pariter extrema terminarentur eundemque referrent in cadendo sonum; ex quo planè efficitur eum saepe una coniunctio cum illis, de quibus supra, orationis sententiarumque formis, eas quoque, quas quondam et quondam appellant Graeci. Paucam exempla nunc rem adumbratura confido:

« Quis virtus duritia extruit, molitia vero destruit? » (Ad Martyn. 3).

« Quis ad caelum contestatur, et ad terram determinatur? » (De test. an. 5).

« Alterum Deum quem confiteri cogebatur de malo infamando destruxit; alterum quem commentari concitatatur de bono preferendo construxit » (Adv. Mart. I. 1).

« Ad omnia tibi occurrit Deus idem percutiens sed et sanans, mortificans sed et vivificans, humilians sed et sublimans » (Adv. Mart. II. 14).

« Verbum mortis verbo vitae rescindentes, auditum transgressionis auditu devotionis limantes » (Scorp. 5).

Hanc autem dicendi rationem Tertullianus tan-

toptere deamat, ut vocabula quaedam (non vero inania), ne figura belle tornata periret, insolentissime saepe proculat. Haec tantum affero exempla:

« Quis ex illis deis vestris gravior et sapientior Catone, iustior et militarior (!) Scipione? » (Apol. 11).

« Ubi minor iniuria ibi nulla necessitas impatiens; at ubi maior iniuria ibi necessario iniuriae medela, patientia » (De pat. 11).

« Cum interim plus nostra misericordia insumit viciam, quam vestra religio templum (!) » (Apol. 42).

Itaque, candide lector, mecum statues, opinor, scriptorem plerisque audacissime, concinnitatis gratia, locutum esse.

Inveniuntur praeterea exempla haud pauca, ex quibus erui potest, cum analogiae tantummodo obtemperantem a recta dicendi via paulum deflexisse. Cum multa eiusmodi afferri possint, eligam pauca:

« Nullius adhuc dei conscientia, nullius adhuc novas legis initia » (Adv. Marc. IV, 20).

« Sanguis animi gelescit (1), caro spiritus exolebit, nausea nominis inacrescit » (Scorp. 1).

Neque vero huiusmodi tantum scitamentis, ut quodam Gelli verbo utar (Noc. Att. XVIII, 8), cum induluisse adfirmabimus; verum iis omnibus etiam, quaecumque ad legentis animum permulcendum allicitendumque ei necessaria viderentur. Ac quidem, si cuiquam, Tertulliano scilicet opus erat eas omnes rationes sequi ac vias, quas rhetores, quas sophistæ, quas quidam causidici inire solebant. Quid mirum? Is enim contendit in primis ut Christianorum fidem adversus gentes defensitare, deinde propriam eius contra plures haereticos doctrinam propugnavit, mox demum Ecclesiæ disciplinam, postquam ab ea descivit, acerrime impugnavit.

Nunc igitur considera, lector, qua dicendi ratione Africanus scriptor, nimio animi vehementique fervore percitus, usus sit; gradationes, quae vocantur, dico; quibus Tertullianus opera ita scatent, ut eum existimes ad eas tunc præsertim configuisse, quum sententiis plus ponderis afferre vellet. Ac nonnullas hic excerpere iuvat:

« Adeo decepit eum quia inviderat, inviderat autem quia doluerat, doluerat quia patienter utique non tulerat » (De pat. 5).

« Haec testimonia zimiae quanto vera tanto simplicia, quanto simplicia tanto vulgaria, quanto vulgaria tanto communia, quanto communia tanto naturalia, quanto naturalia tanto divina » (De test. an. 5).

(1) Hanc exhibet lectionem codex ille manu exaratus Agobardus, qui principem haud dubie locum in omnibus, qui existant, libris manuscriptis Tertullianis tenet. In vulgatis editionibus est: gelascit.

QUORUNDAM ANIMALIUM VIAE, PUGNAE, INSTINCTUS

QUONIAM eo tempore sumus, quo res hae propius percellant, aliquid adnotare placet in iis, quae ab animalibus offeruntur miranda potius quam respicienda.

Et haec nos quidem aspicimus potius quam perspicimus, nisi altius oculos intendamus, Causamque rerum potissimum in exiguis etiam fateamur pulcherrime facientem, et minima quaque opportunissime temperantem ac disponentem.

Prima itaque sunt animalibus praescripta itinera quae-dam, alimento eorum et generationi mire convenientia, quae adamassim pariter variarum ornatui tempestatum et conditioni respondent, atque hominum utilitati aptissime inserviunt.

In quibus mihi notanda praecipue occurrit lex, qua maris et caeli patet his via felicior longe ac tutior illa, quam nos fulti doctrinis, experientia muniti, omnibus de-nique subsidiis praecincti aggredimur, calamitatibus et in-fortuniis obnoxiam.

Hirundines enim certo tempore discessurae, quasi e condito simul, singulis turmis per oppida singula nativa, atque, ut ita dicam, patria coactis, ire per aerem, redire, laetitia dices gestientes, ibique morari, diuque interdum innectere quasi moras. Ne credas id absque causa; tem-poris opportunitatem exspectant, non qua serenus sit aether, et mare placidum, sed qua consentiens afflet ventus in loca petenda. Ubi instinctu novere haec esse coram, subito consilio cohorte facta, aciebus instructis, inire volatum, addere sese sociis, quae proximiores litoribus que-rendis exstant, ac demum agmine longo, exercitu magno penas dare secundis flaminibus, et ex Italicas regionibus in Syriam, in Aegyptum, in Libyam, in Mauritaniae ge-nibus tuto procedere.

Abit ut cogites devias ire, errare posse, deficere. Unaquaque probe noscit unde abeat, quo tendat, qui sint scopuli, insulae, aree ad requiescendum in via. Nec una deinceps proposito Revisent ad apicem domos, tecta-tures unde venerunt, unde vere novo migraturae in nostra redibunt; nec defuere ex hisce delicatissimis avibus, quae singulis autumnis, quae vere quovis, alligatis ab hospite taeniola et charta sub ala, nunciae fuerint mutuae salutationis inter homines qui Italiam et Africam incole-rent, nec alio modo, nisi hirundine hac, novissent esse eum, a quo salutarentur quotannis.

Numquid unquam sefellit eos ventus? Numquid, iter quum facerent, procella unquam orta est?

Quae de hirundinibus dixi, haec etiam de coturnicibus dictum velim, quibus idem iter, eademque quotannis ge-mina conscienda sunt litora, praeter unum illud, quod plerumque noctu aggrediuntur, diebus delitescentes in herbis et paleis ad litus maris, at palabundae et vix binae. Idque eo mirabilius; nam non ceterarum exemplum eas movet, nec multitudo similiū trahens, sed quaedam in-terior vox, quam quo nomine appellem nescio, monen-tem autem scio. Atque haec talis est ut, quae singulae aut binae tantum evolare ac demigrare videantur, debito spatio interposito, ad oppositum quæsitudine litus pervenire simul cernantur. Quapropter quotannis est iis tum Maio, tum Septembri mense miserrima clades ex retibus ad oras pelagi præparatis.

Cur autem insidias anno insequente non vitant? Cur alio non appellunt? De itinere vox illa monebat, de in-sidii non admonebat.

Et quid erit scolopax nobis? Aestate nives et frigora querens aut Alpium asperima, quae inter Asiam et Eu-ropan sunt, ac Urales montes vocantur, aut siqua han-bent inaccessibili gelu loca deserta tenebit, iisque dabit operam filii; redeunte gelu, et saeviente apud nos hieme redibit; nec tamen erit insidiator aut scrutator ex nobis, qui invento aut reperto scolopacis nido glorietur.

Iam nunc est sermo de iis, quae -mirabile dictu! -ani-mantia subdita septem sunt stellis, quas Triones appellant, aut Carrum, aut Ursas. Ex hisce pleraque ubi concrevit glacie mare, perpetuoque illo Borea semestri omnia niye

obducta et abdita sunt, indumento albo vestiuntur, ne hostibus, ursis praesertim albis, facile innotescant. Tum ex regionibus illis asperrimis, ubi mitiorem aerem sex experta sunt mensibus, ex illa Borealis poli pacem descendunt, quasi exsulans inde sex mensibus lumen sequentia, redditura rursus ad Arcticas oras, ubi tempus monuerit.

Sed nos fortasse de iis peculiarem sermonem consti-tuemus, prout constituemus pro certo de piscibus ex loco in locum migrantibus, quorum exodus et vices facto patent, causis latent, redditus non satis notescunt.

Nunc ut finem, prout spatia ferunt acerba, scripto componam, aliquid addam de instinctu illo mirabili, quo animalia se suosque tuentur, atque illa praesertim, quae minus ad bella et prælia parata videantur.

Ecquis enim credit esse Martis et vim et animos columbis humanissimis, quibus non modo in accipitres, in milvios pugnam ineant, sed felici prælio victores existant, et immisericordes, incruenta quidem sed indeprecabili, neque minus tamen horrenda, nece multent latronem sanguinolentum et execrabilem?

Rem ita conficiunt. Vix columbis innotuit milvium, accipitrem, et siquid huius est generis, ter quaterque grasa-sari, ubi illae versentur, et caudem filii carissimis comparsae, hic illic in foraminibus rupium altissimarum, ad arborum procerissimarum truncos quo melius possunt modo abundat se, delitescant, occultantur, acutissimo quo pollent visu longius aerem scrantes. Ubi hostem vide-runt prope habitacula sua inferius ambientem, simul omnes prodeunt e latebris, et agmine facto, consertae super latronem ita ingruunt, ut necesse illi sit, si uti alis velit, proprius terrae volare. Qui, impatiens dominium imbellium, non stare, non morari, sed abire in liberum et apertum. Frustra. Cohors aeterna super terga impen-debit, quam ipse non unguibus, non rostro valet diffin-dere. Nulla ad cibum capessendum quies, ad bibendum nulla inimico, dum interea illae, manipulis e grege di-missis, per orbem pascuntur. Sic ille aut fessus ad mortem necabitur, aut, idque saepius, immo plerumque, in flumen aliquod, in mare, in lacum compellitur, prementibus de-super omnibus, adnitenibus, neque linquentibus, nisi prius viderint et calcaverint apertis alis inutilia super aqua mortiferis conantem, et in profunda miserrime descend-entem.

At siqua sit inter animal et animal propria, tunc pugna, tunc prælium aliquid ex epico induit, et vel Homericu-dignum carmine videtur. Exemplum afferam.

Glandibus et castaneis vescuntur maialium greges ad Apenninorum radices. Martii lupi apenninicola, tum premente frigore et pallente nive, tum adigente fame, ex nivoso et nimbo vacum ad inferiora montosse domus descendere solent, sibi, suadentibus esurie et rabie illa inexplebili, suinos facile patere greges putantes. At vix odor vento innotescit, aut suspicio inimici aliquo signo ingruit, aut, quod facilius est, aliquis e suis respexerit, ineffabilem grunnum primus emitit, et fuga salutem, si solus, petit; si plures, terga ad tergum constituant, et, classicum grunnum canentes, impetum luporum expectant. Interea silva omnis resonare vocibus illis suinis, quae nescio quid præferunt inter iram et dolorem, et eodem tempore undequaque concursus ad locum. Arbuta, vepres, quodcumque patet furiantibus porcis, atque ruentibus, præcipiti cursu anhelantibus ferociter, et spumas man-dentibus. Momento temporis lupinus manipulus includit denso circulo suum, qui circulus in momenta arctior fit; nam, qui minores viribus ac dentibus, rostrum a facie luporum digredientes retro ferunt, et quasi alterum orbem conficiunt post principes, quibus laniana commissa est; id enim eo tendit, ut sensim rostra porcorum luporum membra contingant. Suina buccina clangit interdum sine mora, et novi bellatores iugiter adventant. Seu terrore, seu salutis instinctu fiat, lupus et lupi saltum moluntur, quo integra cingentium corpora maialium tranent. Hoc lanianae initium; nam vel principes vel triarii corpora volitantia saltu dentibus et rostro arripientes in oppositos porcos vi magna repellunt, hi in alios, et alii in primos, dum lupino sanguine rubent rostra maialium, dum vo-litant exta e dissecto luporum ventre per aerem, dum

tota tellus sanguine redundat. Neque horribilis cessat ludus huiusmodi, qui cum lusu pilarum apud nos commune aliiquid habet, nisi prius non lupi, non lupus, sed disiecta ac propemodum comminuta membræ occupent aerem; aerem composito dicam, quia nunquam terram attingere fas est, solummodo horrentia et hiantia rostra porcorum. Quum autem hisce compertum sit non esse amplius in ludo lupos, sed quadam avulsa capita, quosdam armos, et osseas crates, tunc circumspicientes cauti terram scruntantur naribus, et reliquias illas, si quid adhuc vitae su-persit in iis, novo exagitant ludo, donec penitus contritum quid sibi videantur.

Haec autem satis nunc habeantur. Nos, qui testes olim suimus, alia eaque pluribus ignota de hac re proxime constituemus.

EX AMERICIS

De praeside Mac Kinley suo muneri initiato.

QUUM longo et ob hiemem iniucundo itinere defa-tigati ad optatum tandem pervenisset locum, id est Washington de vehiculo hilares descendimus ma-rantes, quae oculi essent conspecturi. Omnes, quae circa nos sunt, viae hominibus plane referae singularem qui-dem præbent aspectum, sed nos omnino impediunt, quo minus oculus progradiamur. Hodie enim festivos peragitur dies, quo praeses Mac Kinley augustum suum et supremum munus eam fidelitatem fureurando inturis est. Ad-sunt itaque reipublicae fautores, qui magno affectu supt gaudio, quod ipsorum cura industriaque praeses electus sit; adsunt et populares, qui profligatum Bryan lugentes, communia tamen suffragia, amoto factionis animo, appro-bant et præsidi munus ingressuro magnopere applaudunt; adsunt etiam sexcenti tam ex patricio quam ex plebeio genere, qui sive rei novitate, sive videndi cupiditate al-lecti, rei eventum mira cum patientia aucupantur.

Iam vero, viis frequentibus relictis, ad « Albam domum » quae anglice *White House* dicitur, sine mora pro-peramus. Quae ut in conspectum venit, mirum in modum commovemur; domus enim illa illustrissima ob oculos versatur, in qua summus iugentis Reipublicae gu-bernator vitam degit, de qua digna ubique terrarum mentio saepissime fit. Aedificium vero simplex quidem est nec magnum, sed elegans et oculis pergratum. Praeterea amoenissimum, in quo domus sita est, viridarium domum haud dubie reddit dignam, quae tanto talique coryphaeo mansio sit. Exeunte anno 1792, Washingtonio præside, aedificium extrui coepit, est, quod tandem aedificatum Angli anno 1814 igne fere deleverunt. Quum igitur do-mus restaurata, ne ignis notae patenter, albo colore or-nata sit, communi populi voce « Alba domus » nuncupatur.

Quae dum mente revolvimus, praeses omnibus silentibus et aperto capite adstantibus, deinde provenit et populo salutato vehiculoque ascenso, triumphali cum pompa ad Capitolum, Pennsylvaniana via, deducitur. Quae plebs viam utrinque obsidet, eum magno cum plausu et ingenti cum laetitia prosequitur. A longe illud quod ad excelsas nubes minatur, Capitolium magnitudine et amoenitate inclytum sub adspectum cadit. Quantum et quam elegans atque quam venustum aedificium! Non po-tes, quin reputes, te non Washingtoniae, sed Romæ morari, quippe Capitolii tholus Roniano Sancti Petri tholo similis est. Per magnum hoc aedificium, Washingtonio ipso præside, aedificari coepit et labentibus annis ampli-catum anno 1859, eam, quae nunc habet, magnitudinem adeptum est, decus vero et coronam totius operis eximus ille, qui eminet, tholus constituit, cui nitidis columellis ornato immanis libertatis statua superimposita est. Tres amoenissimae, quae oculos delectant, porticus omnesque egregii aedifici parti in unum spirantes admirandam præseferunt elegantiam atque amoenitatem. Totum quod iure admiramus aedificium septingentos quinquaginta pedes et unum longum est, ac trecentos quinquaginta pedes latum,

PER ORBEM

ANGLICA diaria loquuntur passim de ferreo novo itinere mox per mediam Germânum Africanam coloniam deducendo, cuius incepimus certus iam esse videtur. *Deutsche Bank, Berliner Gesellschaft* aliaeque Germanorum argentariae mensae earumque sodalitia manus rei admoverunt, seseque iam Germanorum res publica vadim dedit de lucis quae sodalibus post expletum opus erogabuntur: eisque immo et certa arva fore ut adsignetur promisit. Quare cito ea pars novae sternenda viae inchoabitur, quae ex Dares, Salam, Mrogoro locis nomen habebit, novaque deinde prosequetur per Mrogoro-Toboro in octingenta chilometra producenda.

His ausibus dum humanitati commerciisque provehendis consultur, propagandis quoque ac communicandis citius morbis aerumnisque facilius patebit aditus. Quod quidem pertimescendum novissime fact periculum Elisabeth ex portu innotescens, cuius incolae ob mures plurimos pestis lue extintos, in horridum inciderunt pavorem, ne brevi atrox contagium suas civitates depoplareret: receptum est enim murum hulusmodi clades quasi praesagia luis proxima passim praeferre. Isdem diebus e Saratow, Russiae loco ad Volga flumen, nunciatum putealia quaedam plaustra decem et quatuor, e vehem serie fortuito divulsa, in currus viatorum malo occursu incidisse, ita ut quinque horum vita functi, vulnerati unus et viginti lugeantur.

Apud Americanos servet opus ad omnium artium recensionem parandam, quam Buffalo in urbe proxime inaugurarunt.

Quo tamquam ad indicatas nundinas convenient omnes Americanorum industres viri, aut artifices, aut agricolae peritissimi, ut, quae sua quiske portenta assequuti variis artibus fuerint, civium advenarumque admirationi in propatulo ponant. Audio vero Mexicanos strepentes obstantesque nullo sibi pacto tolerandam illorum civium audaciam, qui Indos barbaros nordicis et regionibus deductos (*Mojigangas y Apaches vocant*) veluti Mexicanae reipublicae natos exhibere satagunt.

Tolerabile tamen damnum et facili remedio sarcendum. Non idem contra dicendum de Germanicae navis infortunio, quam *Kaiser Wilhelm der Grosse* appellant. Navis in ferro ad rem cubiculo plurimas servabat capsas, quibus magna signati vel rudi auri argenteique pondera ex America in Europam, vicissimque deferebantur. Mox, cum redux Occidentis ex oris, Cherbourgensem portum appropinquaret, alia ex iis vi reserata ac violata inventa est, ablataque aureae virgae tres, quarum pretium quingentiarum milium libellarum exsuperabat. Portum appulsus nauta, antequam viatores in terram descenderent lustrando eos singulatim manu militari curavit; navis deinde pari diligentia funditus examinata; sed furtivae rei nullum repertum vestigium. Bremente igitur portum versus continuatum iter, at vigiles multi navi consensa invigilant, ne quis forte e viatoribus nautis criminis reum nolens sese pandat. At fures iam Southampton ad litus descendisse creduntur, ut commonefacti iam correi praereptas virgas colligerent atque auferrent.

Extremum Sinenses nuncii tradunt. Imperialis mulieris aedes, quas Waldersee ejusque

tribunicius comitatus incolebant, ignis, quem dolo excitatum putant, inopinato voravit. Ceteris auxiliantibus militibus, Gallisque praeceps, Marchand eorum tribuno praeceunte, potuerunt tamen, absque virorum clade, flammæ restingu: merces vero et suppellestilia, eriper e flamnis potuit nemo. Quare male lugendus Schwarzkopf imperatoris interitus, quem trabe delapsa oppressum aiunt, cum ad carissimum sibi canem sospitandum inter flamas redisset. Tanto pretio fiduciae belluae homo fidem rependit!

VIATOR.

VARIA

Paschalis Currus
et Columba Paschatia, Florentiae.

Quoniam paschalibus adhuc diebus intersumus, morem Florentiae plurimi habitum: commemorare non erit abs re, praesertim quum, in humanissima urbe, magna servetur populi tam urbani quam suburbanai frequentia, tum quia aliquid praferat in ipso ritu delicatum et elegans, denique quis insigni confidicator apparatu nobilissimae gentis et Florentino Municipio augente solemnitatem. Res ita se habet. Gens, cui De Pazzi cognomen, currum avitum quemdam mole conspicuum, lignis parietibus circumseptum, a centro rotarum ad fastigium turris, cui sunt quasi circa gradus, sola non modo possidet, sed foedere percuso iam aliquot ab saeculis cum patio Senatu et Consulibus urbis, ad hoc officium quotannis adhibet. Ingentis molis exteriores parietes describuntur picturis manu veterum, quotquot fuerunt, artificum celeberrimorum ductis, aureis maeandris intersectis, aere caelato per quaque disposito. Omnia vehunt octo immanes corpore candidi boves purpureo fraeno ducti, vitisque e flore et frondibus per capita, per terga, per armos, per latera dimissis ultra fidem spectabiles. Tali pulchra stat delata moles patentem ante portam principem maximi templi «Sanctae Mariae a Flore» Sabbato Sancto, eo tamen ritu, ut coram stet cum immineat intus ad altare cantandus hymnus «Gloria in excelsis Deo», quae in verba toto impetu campana aera e turri Giottiana sono aerem percussa compleant. Tunc e curru et circum pyrograna chartis inclusa repente succensa fragorem cent, et columba argentea per fenestram de pariete currus, quae portam respicit, serrea per filia iam ante disposita erumpens artificio mirabilis et faciem ducens, quasi nocturna stella, templum ingreditur transtans aerem, altare petit, ibique puncto temporis et cereos incendit, et candidum velum, quo crux tegitur, abripiens, in ostiolum sui carri redditura et semet conditura festinat, populo, circum plaudente, adclamante, magnamque frugum omnium copiam ei polliente, si abiens et rediens nihil immorata speciosa avis sua munera obierit. Currus postbaec in aliam urbis plateam iterat prope spectaculum, inde in aedes De Pazzi regreditur virorum puerorumque comitatu solemniter, ibique sequentem in annum religione et ambitione magna asseratur.

Cornix et bellum.

Constituta quaedam est apud Germanos societas, quae intercursantium pipionum nunciorumque in locum cornices felicioe famulatu subdere non dubitat; idque praesertim post experimentum infelix, quo, venatoribus, procellis, vulturibus una contra coniurantibus, vix unus et

alter de sexcentis missis e Germania in Angliam pipiones pervaenerunt. Hinc ad cornices inclinatio, quae columba robustiores praedatorem volucrem non pertimescunt, venatorum desideria non excitant, calidiores vitant, vehementiori ala per procellas feruntur. Germanus Caesar, cum exercitum in acie dispositum inviseret, cornice litterulas portante, salutatus est ab absente longius duce. Quinimo cornix, postquam sarcina liberata est, potiusquam domum petere, maluit cum militibus ex acie, ad latus, erecta superbe capite et pectore, incedere quasi miles et ipsa; ducibus non mediocriter faecantibus de novo capite hoc militiae adscripto. Cornicu species apertissima, non quae porsus nigricans, sed quae plumbeas potius penas gerit.

Infernane dicenda urbs erit?...

Quamnam rogas Wieliczka in Galitia, provincia Poloniae? Altissimae ibi salis fodinae sub solo per cuniculos et anfractus, catacumbis non absimiles, longo itinere spatiantur; duo super octoginta chilometra censemur iter. In salinis ruibus fossores excavare cryptas, ad similitudinem domorum aptare postea, denique lectulis, armariis, mensis, domestica suppellestilia omni ornare cuperunt. Iamdu haec, usque cum uxoribus, inde cum filiis filiabusque, mox cum nepotibus, nunc et cum abnepotibus ibi vivunt, neque superne soli desiderio tanguntur. Felices ibi, quiete vivunt, templumque habent simulacris, parietibus, columnis sale micantibus insigne. Incredibile opus, cui nullum par..., si vera sunt exposita.

*
Loc.

Chirurgusa micum venerat visitatum ex nosocomio dimissum. — Qua pecunia illic — inquit — brachium hoc a te secuerunt? — Biscensis libellis — respondit Antonius. Tum chirurgus: — Ecce vos qui estis, qui amiois non habetis fidem, et fiduciam. Ego ducentis libellis utrumque brachium amputassem!

*
Domestici laudes.

Davus a Simone in familiarem servum accersitus, de indole, de habitu rogabatur: — Atqui — Simon aiebat — ego te mecum habebo si apud eminentes domos operam antea praestiteris, si dominicarum rerum incuriosus fueris, si circa nomen et facta dominorum tacueris. — Bene! — Davus inquit — domus, in qua famulatum exercui, sex tabulatis a solo eminebat; adeo incuriosus alienae rei eram, ut semper dormirem; nomen autem et facta domini, cui serviebam, prorsus ignoro.

*

Salsamentarius ingenuus.

Alopus, qui optimam pernam a salario emerat, redit quae situm, uti se exploraret, flagitans ut quatuor pernas vendat. Salarius in statera appendit, de pretio iuxta pondus convenit, traditque comitanti Alopum servulo, qui domum ferat. Dum Alopus pecuniam numerat: — Amabo te — inquit — si pernae illae germanæ fuerint illius, quam emi praeterita hebdomada! — Iustus — respondit salarius — nam ex eodem maiali sunt omnes! — Laetus emptor abivit credens quinque posteriores coxas singulis esse maialibus!

P. d. V.

quae summa libertatis statua trecentos et septem pedes a secessa distet. Sed praeses, quum interim iam ad medium persiceret porticum, fidelitatis iusurandum, summum iudice ducere, daturus est. Iam solemne, nullo rumore perstrepsere, silencium; oculum ad praesidem conversi, omnium opibus relimento concitatus, dum senatoribus et populi onitoribus omnibusque ex variis terris legatis circumstantibus, praeses serio voltu gravique more iurat, ut praesidio munus foederatae Reipublicae defensurum esse agere protectum. Patilo post, quum et Roosevelt praesidi adiutor sum in Senatu dederit iusurandum, praeses, habita oratione, cum suo adiuto eadem, qua dulcissima est, pompa ad Albam donum reducitur. At aequaliter minus instudo temeriter pluere incepit, quod unoquaque anno et hisce diebus evenire solet. Plures igitur Americani vobis exoptant, ut dies, quo praeses suo munere initiat, in alium mensem caelo sude praeclaram transversari, que longius a temporis iniuria absunt spectatores. Nos inque, caelo ingratu, quam primum discedamus.

Utopia non nunc profiscicamur,

admirandum illud Americanarum nationum ostentum

de brieside Mac Kinley sua vita

vixit.

Cordis

Obsequi momenti de re

Donald

bi, quod obsequi momenti de re